

Že pred tem so se naši alpinisti za aklimatizacijo povzpeli na 5100 metrov visok severovzhodni vrh Trehglavi in na jugozahodni greben Pika Gorkega do višine 5200 metrov. Naslednje aklimatizacijske ture so bili vzponi na sedlo Pirimička pod vrhom Khan Tengrija na višini 5800 metrov, kjer so skopali snežno luknjo in v njej trikrat prespali.

V gorah so bili 20 dni in ta čas imeli deset dni lepega vremena brez padavin, šest dni zelo slabega vremena z obilnejšimi snežnimi padavinami in štiri dni spremenljivega vremena s popoldanskim sneženjem. Obdobje

najlepšega vremena je bilo tri dni ob prihodu Slovencev v bazni tabor, potem pa so se izmenjevali enodnevnii ali dvodnevnii ciklusi lepega in slabega vremena.

Iz baznega tabora so mladi slovenski alpinisti odleteli 17. avgusta do vojaške postojanke Maida-adair, od koder so jih s tovornjakom odpeljali do Karakola in dalje do severozahodnega brega jezera Issik-kul. Po dveh dneh in pol počitka ob jezeru so se 21. avgusta z avtobusom odpeljali v Almati in se dan pozneje prek Frankfurta in Münchna vrnilii domov.

V celoti ocenjujejo svojo odpravo za uspešno.

POVRŠNO SLOVENSKO GORSKO IMENOSLOVJE

»PRISANK« IN »PAČENJE JEZIKA«

STANKO KLINAR

V Sloveniji je nekaj strokovnjakov in nekaj dobrih poznavalcev naših krajevnih imen, ki jim ni vseeno, kako na zemljevidih, kartah in v vodnikih avtorji pišejo gorska geografska imena in druge pojme, ki natančno označujejo določen predel ozemlja. Na živce jim gre to, kar površni bralci komajda opazijo: da so iste točke goratega slovenskega ozemlja v različnih publikacijah zapisane različno, nekatere napačno in v nasprotju z domačinsko rabo. Čeprav so v Planinskem vestniku (in še kje) občasno objavljeni prispevki, ki poskušajo take napake odpraviti in v katerih se avtorji zavzemajo za to, da bi se strokovnjaki dogovorili za enotno rabo, do tega nikakor ne pride. Na podlagi nekaterih prispevkov v PV se je zdaj spet zelo argumentirano oglasil Stanko Klinar. (Op. ur.)

Rabim razlago za pójem »pačenje jezika« (PV 10/1994, str. 448, in PV 5/1995, str. 230). Upam si trditi, da je to subjektivna kategorija, uporabna kvečjemu v indoktrinacijski politiki, v spodobnih medčloveških odnosih in v jezikovni znanosti pa ne. Rad bi slišal nasprotno trditev, z utemeljitvijo, če obstoji. Jezikovna znanost namreč pozna razvoj, tudi samovoljo in napačne analogije, in (otroške) odklone v izgovarjavi, ki (lahko) vplivajo na razvoj in postanejo predmet etimologije. »Pačenje« bi kvečjemu lahko očitali kvaziznanosti (červno se ta oblači v »visokoznanstveno« pavje perje), kakršno si nacionalistična politika vprega v svoj voz, ko »jezik(o)slo)vno« dokazuje prapripadnost ozemlja svojemu narodu. Kar napoček podtikati »pačenje«, ko podtikalec dejansko trpi za neznanjem, pa je neobjektivno in neznanstveno, do uporabnikov »spačenih« (??) besed tudi žaljivo (kot naj bi bilo razvidno tukaj iz nadaljnjih vrstic).

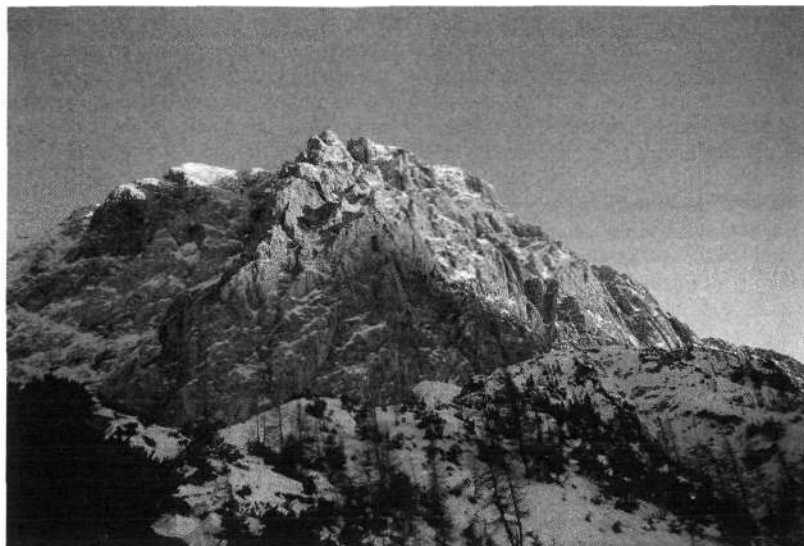
»Prisank« je rezultat razvoja, »Prisojnik« samovolje, napačne analogije in zmotne etimologije. Dr. Dušan Čop sporoča: »Ime *Prisank* izvira iz *Prisolnik* (= »gora pri soncu«), ki je najprej dal obliko *Prisaunk* (zaradi akanja, ki je značilno na zgornji konec Doline, in po izpadu samoglasnika -i-). Starejši ljudje so tudi še po 2. svetovni vojni govorili *Prisaunk*. Tuma omenja to ime in

pravi, da domačini nekako zamolklo izgovarjajo *Prisaunk*. Tu se je Tuma zmotil. (Jezikoslovec bi takoj vedel, da tisti »zamolkli -o-« izhaja iz -l-.) Mislii je, da -o izhaja iz -j- in je uveljavil ime v obliki *Prisojnik*, ki pa je zgrešena. — Če bi se ravnali togo po pravih etimologije (oz. knjižnega jezika), bi pravzaprav morali pisati *Prisolnik*. Ker pa te oblike nihče ne pozna in ker domačini dosledno govorijo *Prisank*, se pri tem imenu ravnamo prav tako kakor pri imenu *Kofce* nad Trzičem. Iz prvotne oblike *Klopce* (»klop« v naravi, zlasti v gorah, pomeni »terasa, polica«) se je v zgornjegorenjskem narečju razvila najprej oblika *kwopce*, iz tega pa je po redukciji glasu -w- in po prehodu -p- v -f- nastalo *Kofce*. Ker so ljudje vedno poznali le *Kofce*, *Klopce* bi bilo tuje, tako tudi pišemo.

(Klinar: Tako torej kot pišemo domače narečno *Kofce* in ne tuje knjižno *Klopce*, ki je navsevrh pokopano pod oedejo zgodovine, pišemo domače *Prisank* in ne tuje *Prisojnik/Prisolnik*, od katerih je prvi zmoten, drugi preveč zgodovinski. — To je navidez v nasprotju s kasneje v tem spisu omenjeno paralelo »Terglou — Triglav«, kjer bi po teh načelih morali uveljavljati obliko »Terglou«. Treba je vedeti, da je Triglav zaradi svoje univerzalnosti izjemna gora, vidna z vseh strani in imenovana v mnogih narečjih in je bila že zelo zgodaj predmet vseslovenskega knjižnega zanimanja, recimo pri *Staniču* in *Kadilniku*, zato zgodovina govori v prid oblike Triglav in zato ni mogoče uveljaviti eno narečno obliko na škodo drugih ali na škodo davno uveljavljene posplošujoče knjižne oblike. — Žal moram priznati, da je indoktrinacija s »Prisojnikom« močna in se kot znamenita napaka v jeziku uveljavlja. Ali to pomeni, da je čas za korekturo zamujen? Mislim, da ne.)

EINSTEINOV PUNKELJC PREDSDOKOV

Vendar je bilo tudi mimo visoke znanosti doslej povedanega dovolj. Vpričo zgodovine, dokazljive etimologije in zakoreninjene ljudskosti vse druge »avtoritete« odpadejo. To se pravi, treba jih je popraviti glede na temeljitejša spoznanja. Naj bo ime kateregakoli zagovornika imena »Prisojnik« še tako ugledno, je tre-

Prisank ali Prisojnik? Veličastna gora kliče po trezni presoji svojega imena

Foto: Stanko Klinar

ba vendar najprej uvideti, na čem temelji njegov ugled. Če ne na jeziko(slo)vní izobrazbi, ni za razsodbo nič bolj poklicano kot katerokoli drugo ime in pristane — kljub visokemu ugledu — kvečjemu na nivoju ljudske etimologije. Kar se je tudi zgodilo. To pa ni znanstven dokaz za pravilnost. (Kakršnokoli slepo malikovanje slovitih imen je naivnost. Slepo malikovanje jim namreč pripisuje avtoriteto tudi tam, kjer je nimajo. V znanosti veljata samo fizikalno-realistična vaga in meter!)

Ne se, prosim, ozko zapirati v uradn(išk)o zabeleženo ime in neko osebno privzgojeno občutje, ki je lahko čisto samoslepilo. (**Einstein** je celo za splošno domaturitetno izobrazbo, ki naj bi vendar temeljila na nekih osnovnih postavkah znanosti, izjavil, da ni drugega kot punkeljc pred sodkov, ki so nam jih v nežnih, dojemljivih letih vtepli v glavo in nam branijo trezno gledati v svet in ga preučevati, kakršen je, brez vnaprej izdelanih modelov. — Glej **Lincoln Barnett**, *The Universe and Dr. Einstein*, knjigo, ki je pri nas v slovenskem prevodu niso hoteli izdati, da se ne bi kdo ideološko prehladil.) Ime — katerokoli ime, a v našem primeru »Prisojnik« — je treba podvreči znanstvenim spoznanjem in napačno popraviti. Zemljepisna znanost, podprta z jezikovno, je poklicana stvari urediti. Vendar je pot do osrednje, nesporno zanesljive avtoritete (kar naj bi bil Atlas Slovenije) še dolga.

Moj opominjevalec (PV 5/1995), ki je sam tozadevno popoln laik, lahkomišelno »priporoča«, naj si preberem enako laične zablode enakih nestrokovnjakov (PV 10/1994, str. 448) in naj se vendar že dam poraziti. — Ali ne bi spoštovani gospod poskusil kaj priporočiti še sebi, recimo kak rodoviten stik s Slovenskim pravopisom 1962, str. 695, kjer so strokovnjaki(!), brez dvoma po tehtnem jezikoslovnem preudarku, zapisali **Prisank** (ne da bi mu pripisali »spakedranost«!), medtem ko bo obliko »Prisojnik« v tej osrednji slovenski pravopisni knjigi zastopjal iskal? (Seveda ne vem, kakšen bo slovar,

ki bo spremljal Slovenski pravopis 1990, toda za zdaj velja vprašanje: Ali ni za jezikovne zadeve Slovenski pravopis zanesljivejša avtoriteta kot Atlas Slovenije?)

SPAKEDRANA MATERINŠČINA?

Nikakor ne pristanem na to, da bi bil »Prisank« narečna »spakedranka« (PV 10/1994). Mimo jezikovne gre tu tudi za občečloveško spodobnost. (Torej tudi politično.) Poznam to držo. To je vihanje finega meščanskega nosu nad podeželskim zarobljencem. Na Koroškem pa »finega« nemško-nacionalističnega nosu nad »schiech« vindišarji. Tam je imelo tovrstno politično lepjenje »spakedranskih« etiket katastrofalne posledice. Heimatdienstovsko ustrahovanje in propaganda sta napravila vse nemško za lepo in kulturno, vse domače pa zaprla v hlev, da ni moglo več obleči zakmašnega gvanta. In slovenska neumnost je bila takoj pri roki za pomoč: norčevanje in posmehovanje rojakom iz oddaljenih, večkrat res nerazumljivih narečij — Slovenci so pač tenko razsejani od Šmohorja do Pliberka na razdalji 120 km — tako da ti v družbi raje umolknejo in govorijo nemško. Generacija, ki je zrasla po pogromu na dvojezične krajevne table, in to so danes od petindvajset let navzdol, govori v družbi samo še nemško. A slovenskih izobražencev, ki bi morali delovati spodbujevalno in povezovalno — slovenska gimnazija v Celovcu je od ustanovitve do danes dala več kot 1200 (en tisoč dvesto!) maturantov, kar je neverjetno visokih deset odstotkov celotnega slovenskega prebivalstva na Koroškem, prava majhna armada! — ni nikjer!!! (Delna referenca: **dr. Herta Lausegger**, predavanje v lingvističnem krožku Filozofske fakultete 29. 5. 1995.)

Kdo pod soncem si lahko jemlje pravico, da reče svojemu sozemljanu, da je njegov materni jezik (narečje) »spakedran«? Kdor tako dela, zagreši eno najhujših krivic, ki jih lahko prizadene sočloveku. Zadene ga v srčiko biti, oblati in potepta mu istovetnost s starši in

rodod, spodseka korenine, s katerimi je vraščen v svojo zemljo, iz varne domačnosti ga tira v mrzlo tujost, uči ga grešiti zoper lastno vest, mehča mu domupripadnostno hrbtnico in moralno trdnost («... mi ne bila bi vera v sebe vzeta...» — se spomnite, tovariši?). Kako smo nekoč rekli takemu početju?

(Naj nihče ne reče, da grem pri teh izvajanjih »malo predaleč«! Jezik je prva osebna izkaznica človeka, najbolj priročna sredstvo za osebno in politično povečanje ali zaničevanje. Živec občutljivosti. — Žal kljub **Gradišniku** in **Modru** et consortes odvrin in neizobraževan. Njihovo naprezanje po jezikovnih koticčkih je strel v prazno. Slovenska srednješolska jezikovna izobrazba (zlasti glede materinščine) je tako berglasta, da celo pri bralcih dobre volje ostanejo jezikovni koticčki nerazumljeni. Pri dobička želnih magnetih pa surovo prezrti. Ogorčen sem, da moram sredi Ljubljane spravevati živo rojene Slovence, kaj in kje je World Trade Center, in kaj se dobi pri Dairy Queen — in se do sorjakov Slovencev spakovati s snobistično »oxfordsko« izgovarjavo, da ne bom izpadel kot rovtarsko teslo! (Slovenci pač ne moremo iz tlačanske kože: komaj smo se otresli tisočletnega nemškega jarma, že lezemo Angloameričanom tja v tri črke.) — In v Kranjski Gori in v Trenti naj sprašujem, kje in kaj je »Prisojnik«, da ne bom izpadel podobno neotesan?)

SLOVENSKA NARODNOOBRAMBNA PROTIUTEŽ

Domnevati bi bilo mogoče, da je bil nekoč iz narodnoobrambnih razlogov »Prisojnik« potreben kot protiutež »nemškemu« »Prisang«, vendar bi bila to izraza jezikovne (kvazi)znanosti v politične namene, taka zloraba pa je kratke sape. (Namreč za znanost. Za politiko, ki ji je **Cankar** obesil zelo nečasten vzdevek, lahko tudi ne. Ampak na nivo dnevne politike in subjektivnih nalepk o »pačenju jezika« se pri obrambi nacionalnega ozemlja in svojih estetskih nazorov menda ne bomo spustili?)

Drugačni primeri samovolje, odmika od ljudskosti, napačne analogije, jezikovne malomarnosti, tudi nepredvidnosti so »Kalški greben«, ki je v resnici »(Kalški) Grében« (PV 11/1990), »Grohat«, ki je v resnici »Grohot« (PV 5/1992), »Stegovnik«, ki je v resnici »Štégovnik« (PV 3/1995), in še drugi.

»Grohat« izvira od nekoga, ki je tako malomarno čakal o-je in a-je, da sam za sabo ni znal prebrati. Doma ni več vedel, kaj je zapisal na terenu, in je o prebral kot a. Napaka se je seveda do danes prijel (kot v našem in svetovnih jezikih še marsikatera) in današnja ljudskost lahko celo potrdi »Grohat«. Vendar je tudi pri današnjem zatečenem stanju to še vedno napaka. Odloča namreč solčavska ljudskost, ker je planina na njeni strani in njenega lastništva, in ime njenega izvora. Druga ljudskost je (narobe) priučena. (Morda »Grohat« ne bo več napaka čez sto let, če bomo v ljudsko zavest zagrizeno uradno inicijirali napačno obliko. Toda — cui bono?) (Nekaj drugega je prehod ljudskosti na skupinsko obliko, ki je postala knjižna, kot je tukaj v nadaljevanju razložen »Triglav«; za »Grohat« ni mogoče reči, da je (posplošena) knjižna oblika za »Grohot«.)

Italijani vztrajno pišejo »Lauschiovia«, ki je seveda »Lanževica« (v Stolovem grebenu), ker je nekdo n malomarno začelkal z u-jem. (Za čečkarijo so Italijani priznani mojstri.) »Sleme« (v kaninskem pogorju) pišejo »Slebe«, ker je imel informant bodisi ravno tedaj hudoben nahod bodisi polipe v nosu. Še na misel mi ne pride, da bi njihove napačne zapise sprejel kot dokončno uradne, ali jih celo prenesel v slovenščino, ki je matično gnezdo teh imen. (Pa naj jih je tam pisal še tako renomirani Istituto Geographico Militare! — Ali pa jih bodo Italijani hoteli popraviti, ne vem. Vem pa, da so Nemci svoj »Tergrlou« že davno popravili v »Triglav«, čeravno je prvi utemeljen na nekdanji mojstranski izgovarjavi /trgu:óu:ž/ in slovenskem pravopisu, ki gorenjski /u:ž/ pred vokalom zapisuje kot »|«. Toda sprejeli so ustaljeno poknjženo slovensko obliko, ki ji pri današnjem zatečenem stanju na ljudskosti in istovetni etimologiji ne manjka nič. — S »Prisojnikom« je drugače: to nikoli ni bila, in tudi danes ni, ljudska oblika; ima drugo etimologijo kot »Prisank« in ni njegova knjižna vzporednica. Zato v Kranjski Gori hotel Prisank in ne Prisojnik; neuka zunanja gospoda pa domačinom še vedno dovažajo svoje »dognanje«.)

OKOSTENEL PRISTOP JE OBSOJEN NA ZAOSTALOST

Zoper napake, neznanje in malomarnost se je treba boriti. Moje razočaranje izvira od tod, da smo s temi tremi kategorijami vse preveč zadovoljni in smo jih pripravili celo institucionalizirati in avtorizirati za vsesplošno znanstveno in ljudsko rabo — kar je pri mojem sobesedniku naravnost ironično, ker se sicer odlikuje (v svojih spisih in še posebej v svojih vodnikih) kot vesten podatkovnik.

(Intermezzo: Kar se tiče nepristranskega odnosa do slovenstva na Koroškem, priznam, da sem tudi sam nekoliko prenačljeno pograbil to oceno, a me je g. **Tone Cevc** na SAZU krepko stresel iz hlač in potem spet postavil na noge. Vendar to s **Tuscharjem** osebno nima nobene zveze. Glede njega le nekaj kapljic za osvežitev spomina: PV 5/1991 in PV 7—8/1991, tudi Naš tednik, Celovec, 31. maj 1991. Ni bilo nujno poučevati me znanih stvari.)

Znanost ni stereotipiziran, enkrat za vselej napisan učbenik, pač pa živ organizem, ki diha, se hrani in izloča, raste in odmira, in se le kot tak do neke mere prilega nepreglednemu surovemu stanju v naravi; ki pa mu je ravno zaradi živosti težko slediti in ga težko krotiti, a vsakršen okostenel pristop je obsojen na zaostalost in protetičnost, in kot tak lahko celo »žuli«. Svoja »svetovanja« in »priporočila« naj moj sogovornik vpreže v boj zoper naivnost, plitkost, malomarnost, neznanje, uradniško pravovernost in sploh zoper vsako statičnost. Statičnost — to so tudi zgajene pokroviteljske (»svetovalne« in »podtikovalne«) floskule. Glede na to pa, da se je dal polnokrvno mladeniško izzvati, in da je že neki Gorenjec nekoč zagotovil, da »kogar bi puščice te zadele, naj zmisi, da na visoki vrh lete iz neba strele«, si enako polnokrvno lahko čestita.